

ANLAMINA GÖRE FİİLLER

1. İŞ (KILIŞ) FİİLLERİ

İş bildiren, eylemin bildirdiği işten bir varlığın yani nesnenin etkilendiğini ifade eden fiillere **iş (kılış) fiilleri** denir.

Neslihan, bahçedeki çiçekleri **kokladı**.

Bu cümledeki "**koklamak**" fiili, Neslihan'ın yaptığı bir işi ifade etmektedir.

Kitabın ilk yüz sayfasını **okudum**.

Birkaç saat içinde işleri **bitirdi**.

Dün seni okuldan **aradılar**.

2. DURUM (HAREKET) FİİLLERİ

Öznenin içinde bulunduğu durumu ifade eden eylemlere **durum (hareket) fiilleri** denir. Bu eylemler nesne almazlar.

Aylin, televizyon seyredirken **uyumuş**.

Bu cümledeki "**uyumak**" fiili, Aylin'in içinde bulunduğu durumu ifade etmektedir.

Hava almak için dışarı **çıkacağım**.

Anlattığı fıkralara hepimiz çok **güldük**.

Bulduğu boş koltuklardan birine **oturdu**.

3. OLUŞ FİİLLERİ

Varlığın zaman içinde kendiliğinden geçirdiği değişimi belirten eylemlere **oluş fiili** denir. Bu tür fiillerde eylem, yine eylemin üzerinde gerçekleştiği varlığa, yani özneye döner. Bu nedenle oluş fiilleri nesneye ihtiyaç duymaz.

Bahçeyi çevreleyen dikenli teller **paslandı**.

Bu cümledeki "**paslanmak**" fiili, dikenli tellerin zaman içinde geçirdiği değişimi ifade etmektedir.

Kardeşin, görmeyeli epey **büyümüş**.

Çok su verdikleri için çiçeğin kökü **çürümüştü**.

Güneşin etkisiyle çatıdaki karlar **eridi**.

FİİLİN ANLAM ÖZELLİKLERİ

Özellik	İş	Durum	Oluş
Eylem, öznenin iradesine bağlı olarak gerçekleşir.	✓	✓	
Eylem, belli bir zaman içinde gerçekleşir.			✓
Eylem, nesne alır.	✓		
Eylemdeki iş özneye döner ve eylem nesne almaz.			✓
Eylemin niteliğindeki değişimi ifade eder.			✓
Eylemin tasvirini, biçimini ifade eder.		✓	
Eylem, öznenin iradesi dışında, tabiatın etkisiyle gerçekleşir.			✓
Eylem, nesne almaz.		✓	✓

UYGULUYORUM I

Aşağıdaki fiillerin numaralarını uygun yerlere yazın.

1. söylemek
2. ağarmak
3. dayanmak
4. hatırlatmak
5. bayatlamak
6. tanışmak
7. dinlenmek
8. hissetmek
9. açıklamak
10. kızarmak

İş Bildiren Fiiller:

Durum Bildiren Fiiller:

Oluş Bildiren Fiiller:

UYGULUYORUM 2

Aşağıdaki cümlelerde yer alan kırmızı yazılmış fiillerden iş bildirenlerin başına (İ) harfi, durum bildirenlerin başına (D) harfi, oluş bildirenlerin başına (O) harfi yazın.

1 () Güneş bulutların arkasından çıkınca ortalık **aydınlandı**.

2 () Karşılaştığımız sorunları aslında hep birlikte **çözmeliyiz**.

3 () Annem her tarafı **temizlemiş** misafir geleceği için.

4 () Hafta sonu tatilinde Zeynep'i ziyarete **gideceğim**.

5 () Günler öncesinden tatil çantalarımızı **hazırlamıştık** bile.

6 () Gözlüğüm ve kalemim az önce burada **duruyordu**.

7 () Dakikalardır dışarıda onu beklediğimiz için çok **üşüdük**.

8 () Yaz gelmeden evin içini güzelce **boyamalıyız**.

9 () Erkenden **yaşlanmıştı** kadıncağız sıkıntılar yüzünden.

10 () Bu konu hakkındaki fikirlerini **katılmıştı**.

11 () Küçükken çok **korkardım** yalnız kalmaktan.

12 () Havalarda iyi gittiği için çilekler de **olgunlaşmıştı**.

13 () Yeni aldığım elbise yıkanınca **çekti**.

14 () Sokakta yaşayan kedileri elleriyle **beslerdi**.

15 () Sert zemine düşünce çocuğun dizi **morarmıştı**.

16 () Kadın, kızı evlendikten sonra evde yalnız **yaşıyordu**.

YAZIM KURALLARI - NOKTALAMA İŞARETLERİ

	Büyük Harfin Kullanıldığı Yerler	Örnekler
A	Cümle büyük harfle başlar.	İşlerin büyük kısmını bitirdik. Kalanı da gelecek hafta tamamlayacağız.
B	Dizeler genellikle büyük harfle başlar.	Orda bir köy var uzakta O köy bizim köyümüzdür
C	Özel adlar büyük harfle başlar.	
1	Kişi ad ve soyadları	Edebiyatımızda Halit Ziya Uşaklıgil'in ayrı bir yeri vardır.
2	Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri, unvanlar	Hastamızın durumunu Doktor Leyla Hanım takip ediyor.
•	Kişi adlarından sonra gelen ve akrabalık bildiren sözcükler büyük harfle başlamaz.	Tatilde Hasan dayımın yazlığına gideceğiz.
3	Hayvanlara verilen özel adlar	Mahallenin çocukları Karabaş'ı çok sever ve sahiplenir.
4	Millet, boy, oymak adları	Bu bölgeye en çok Japon turistler geliyor.
5	Dil, lehçe adları	Benim Almanca bilmem tatilde çok işimize yaradı.
6	Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler	Dünyadaki en yaygın dinlerden biri İslamiyet'tir.
7	Devlet adları	Neslihan, üniversiteyi Kanada'da okuyacakmış.
8	Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar	Peygamberlere vahiy getiren melek Cebrail'dir.
9	Gezegen ve yıldız adları	Bilim adamları Merkür'ün sırlarını aydınlatıyorlar.
•	"Dünya, güneş, ay" sözcükleri gezegen anlamı dışında kullanıldığında küçük harfle başlar.	Bugün çok güneş var, dışarıda fazla dolaşmayın.
10	Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri	Dün akşam Galata Köprüsü'nde ufak bir kaza yaşandı.
11	Kurum, kuruluş, dernek adları	Babam 1995'te Vefa Lisesinden mezun olmuş.

	Büyük Harfin Kullanıldığı Yerler	Örnekler
12	Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin her kelimesi	Yaşar Kemal'in "İnce Memed" adlı romanını inceledik.
•	Özel ada dâhil olmayan "gazete, dergi, tablo" gibi sözcükler küçük harfle başlar.	Herkes, "Mona Lisa" tablosunu hayranlıkla seyrediyordu.
•	Eser isimlerindeki "ve, ile, ya, veya, ki, de, mi" sözcükleri küçük harfle yazılır.	Yarın Leyla ile Mecnun adlı oyunu izleyeceğiz.
13	Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları	Öğrenciler Cumhuriyet Bayramı için hazırlık yapıyorlar.
14	Tarihî olay, çağ ve dönem adları	İstanbul'un fethi ile Orta Çağ kapanmıştır.
15	Özel adlardan türetilen bütün kelimeler	Üniversitedeyken Eskişehirli bir arkadaşla kalıyorduk.
16	Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerdeki özel adlar	Pazardan iki kilo da Amasya elması alalım.
17	Yer adları (kıta, bölge, şehir, semt, cadde, sokak vb.)	Onlar geçen sene sonunda Balıkesir'e taşındılar.
•	Yer adlarındaki "deniz, nehir, göl, dağ, boğaz" gibi tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar.	Sis dolayısıyla İstanbul Boğazı'nda aksamalar yaşandı.
•	Özel ada dâhil olmayan "şehir, il, ilçe, bucak, belde, köy" gibi sözcükler küçük harfle başlar.	Kardeşim, Beşiktaş ilçesinde düzenlenen yarışmada ikinci oldu.
•	Yer bildiren isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman büyük harf kullanılır.	Kocaman gemilerin Boğaz'dan geçişini izlemek muhteşemdi.
•	Yön bildiren sözcükler özel isimlerden önce kullanılırsa büyük, sonra kullanılırsa küçük yazılır.	Karadeniz'in doğusuna doğru gittikçe yeşillik koyulaşır. Çay üretimi daha çok Doğu Karadeniz'de yapılır.
D	Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarının ilk harfleri büyük yazılır.	12 Nisan 2019 Cuma günü yola çıkmayı planlıyoruz.
•	Belirli bir tarih bildirmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar.	Semtimizde her çarşamba günü pazar kurulur.
E	Ana başlıktaki kelimelerin tamamı, alt başlıktaki kelimelerin ilk harfleri büyük yazılır.	FACİANIN EŞİĞİNDEN DÖNDÜK Yakıt Yüklü Tanker Karaya Oturdu
F	Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar.	Bankaya girdiğinde "Vezne" yazan camlı bölmenin önünde durdu.

FİİL (EYLEM)

Eylemlerin hangi zaman diliminde gerçekleştiğini veya gerçekleşeceğini bildirmek için, gerçekleşmesinin neye bağlı olduğunu ifade etmek için birtakım ekler alarak girdikleri şekillere **kip** adı verilir. Fiil kipleri, haber (bildirme) kipleri ve dilek (tasarlama) kipleri olarak iki başlık altında incelenmektedir. Fiillerin karşıladıkları eylemlerin ne zaman gerçekleştiğini veya gerçekleşeceğini bildiren kiplere **haber (bildirme) kipleri** denir. Haber kipleri beş türdür.

A. HABER (BİLDİRME) KİPLERİ

Görülen (-Di'li, Bilinen) Geçmiş Zaman

Eylemin geçmişte yaşandığını, bu eyleme şahit olan veya bizzat bu eylemin içinde yer alan kişinin ağzından bildiren zamandır. Görülen geçmiş zaman eki “-di” (-dı / -du / -dü / -tı / -ti / -tu / -tü) şeklindedir.

Performans ödevimizi geçen hafta **verdik**.

Bu cümlede “**vermek**” eylemi geçmişte yapılmıştır ve cümleyi söyleyen kişi, bizzat bu eylemin içinde yer almıştır. Bundan dolayı “**vermek**” fiili görülen geçmiş zamana göre çekimlenmiştir.

Dedem, bu elma fidanlarını geçen yıl **dikti**.

Arkadaşıma dün doğum günü hediyesi **aldım**.

Öğretmenimizin anlattıklarını dikkatle **dinledik**.

• Bu kip aynı zamanda tarihin tanıklık ettiği eylemler için de kullanılır. Görülen geçmiş zamanda kesinlik anlamı vardır.

İstanbul, 1453'te **fethedildi**.

Yarışmalar tam iki gün **südü**.

Öğrenilen (-Miş'li, Duyulan) Geçmiş Zaman

Eylemin geçmişte yaşandığını başkasından aktararak bildiren zamandır. Öğrenilen geçmiş zaman eki “-miş” (-mış / -muş / -müş) şeklindedir. Öğrenilen geçmiş zamanda kesinlik anlamı yoktur.

Pazar alışverişini bu hafta babam **yapmış**.

Bu cümlede “**yapmak**” eylemi geçmişte yapılmıştır. Fakat cümleyi söyleyen kişi bu eyleme şahit olmamış, eylemin yapılmış olduğunu başkasından duymuştur. Bundan dolayı “**yapmak**” fiili öğrenilen geçmiş zamana göre çekimlenmiştir.

Bahçedeki bütün ağaçları **ilaçlamış**.

Arkadaşım, kıyafetini bu dükkândan **almış**.

Size anlattıklarımın hepsini gidip ona **söylemiş**.

• Öğrenilen geçmiş zaman eki, geldiği fiile sonradan farkına varma, bir durumla ilgili değerlendirmede bulunma anlamı da katabilir.

Arabayı tamir edeyim derken üstüm başım yağ **olmuş**.
(sonradan farkına varma)

Hazırladığınız proje diğerlerinden farklı **olmuş**.
(bir konuda değerlendirmede bulunma)

Şimdiki Zaman

Eylemin söylendiği sırada gerçekleşmekte olduğunu bildiren zamandır. Şimdiki zamanda işin söylendiği zaman ve yapıldığı zaman aynıdır. Şimdiki zaman eki “-(i)yor” şeklindedir.

Dakikalardır otobüsün gelmesini **bekliyoruz**.

Bu cümlede “**beklemek**” eylemi hâlâ devam etmektedir. Cümlenin söyleniş zamanı ile eylemin yapıldığı zamanı aynıdır. Bundan dolayı “**beklemek**” fiili şimdiki zamana göre çekimlenmiştir.

Öğretmenin söylediklerini defterine **yazıyor**.

Komşuların çocukları ile bahçede **sohbet ediyoruz**.

Ulaşım sorunlarıyla ilgili araştırma **yapıyorlar**.

- Şimdiki zaman eki, düz - geniş ünlü (a-e) ile biten fiillere geldiğinde ünlü daralması olayı meydana gelir.

bekle - yor → bekliyor

ara - yor → arıyor

Gelecek Zaman

Eylemin henüz gerçekleşmediğini, daha sonraki bir zamanda gerçekleşeceğini bildiren zamandır. Gelecek zamanda eylem, cümle söylendikten sonra gerçekleşir. Gelecek zaman eki “-ecek” (-acak) şeklindedir.

Yaz tatilinde iki hafta teyzemlerde **kalacağım**.

Bu cümlede “**kalmak**” eylemi henüz gerçekleşmemiştir, eylemin daha sonraki bir zamanda gerçekleşmesi planlanmıştır. Bundan dolayı “**kalmak**” fiili gelecek zamana göre çekimlenmiştir.

Balıkçılar, sabah erkenden denize **açılacaklar**.

Çalışmalar bitince bize iki gün tatil **verecek**.

Tur otobüsü, yolcuları otelin önünden **alacak**.

- Gelecek zaman eki tekil ve çoğul birinci kişi çekimlerinde yumuşama-ya uğrar.

okuyacak - im → okuyacağım

isteyecek - iz → isteyeceğiz

Geniş Zaman

Eylemin geçmişte yapıldığını, içinde yaşanılan zamanda devam ettiğini, gelecekte de yapılacağını bildiren zamandır. Geniş zaman, her zaman yapılan veya hiç yapılmayan eylemleri ifade etmek için kullanılır. Geniş zaman eki “-ar, -er, -r” (-ır / -ir / -ur / -ür) şeklindedir.

Dertlerimi, sıkıntılarımı hep annemle **paylaşıyorum**.

Bu cümlede yer alan “**paylaşmak**” fiili belli bir zaman dilimiyle sınırlan-dırılmayan, daima yapılan bir eylemi anlatmaktadır. Bundan dolayı “**paylaşmak**” fiili geniş zamana göre çekimlenmiştir.

Sabahları bazen koşuya **giderim**.

Göçmen kuşlar, nisan ayında buradan **geçer**.

O genellikle ilk derse geç **kalır**.

DUYGU CÜMLELERİ

KÜÇÜMSEME CÜMLELERİ

Bir kimseye, olaya, düşünceye önem vermemeyi; bunları küçük görmeyi ifade eden cümlelerdir.

Üstündeki elbiseyi ben temizlik yaparken bile giymem.
Kümes kadar yere siz bir de ev mi diyorsunuz?

AZIMSAMA CÜMLELERİ

Herhangi bir şeyi miktar bakımından az bulmayı, yeterli bulmamayı ifade eden cümlelerdir.

Topu topu iki günlük tatilde nereyi gezebiliriz ki?
Aylık iki bin yirmi lirayla evi çevirmeye çalışıyorum.

KARARSIZLIK CÜMLELERİ

Herhangi bir konudaki seçenekler arasında karar vermekte güçlük çekmeyi ifade eden cümlelerdir.

Bu işi çözmek için nasıl bir yol takip etsem acaba?
Yarın evde mi otursam, sinemaya mı gitsem?

ENDİŞE CÜMLELERİ

Bir kişi veya bir durum hakkındaki kaygılanmayı ifade eden cümlelerdir.

Ya elime yüzüme bulaştırırsam bütün her şeyi...
Telefonuna ulaşamıyorum, ne oldu ki acaba?..

PİŞMANLIK CÜMLELERİ

Yapılan bir hata neticesinde duyulan üzüntüyü ifade eden cümlelerdir.

İyice araştırmadan bu işe kalkışmakla hata ettim.
Keşke en başından planlı bir şekilde çalışsaydım.

ŞAŞIRMA CÜMLELERİ

Beklenmeyen bir durum karşısındaki hayreti, garipsemeyi ifade eden cümlelerdir.

Birdenbire şimşekler çakmaya başlamasın mı?
Küçücük çocuk, matematik problemini nasıl da çözdü?

SİTEM CÜMLELERİ

Bir kimseye, yaptığı bir hareketin, söylediği bir sözün kendisini kırdığını, gücendirdiğini öfkelenmeden ifade eden cümlelerdir.

Senden böyle bir davranışı hiç beklemezdim.
Kaç yıldır arkadaşız seninle, bana güvenebilirdin.

UYGULUYORUM

Aşağıdaki çizelgede, TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre ülkemizde 2010 - 2016 yılları arasındaki elektrik tüketiminin sektörlere göre dağılımı verilmiştir:

Yıllar	Mesken (Ev)	Ticaret	Resmî Daire	Sanayi	Aydınlatma
2010	% 24,1	% 16,1	% 4,1	% 46,1	% 2,2
2011	% 23,8	% 16,4	% 3,9	% 47,3	% 2,1
2012	% 23,3	% 16,3	% 4,5	% 47,4	% 2,0
2013	% 22,7	% 18,9	% 4,1	% 47,1	% 1,9
2014	% 22,3	% 19,2	% 3,9	% 47,2	% 1,9
2015	% 22,2	% 19,1	% 3,7	% 47,6	% 1,9
2016	% 22,0	% 18,8	% 3,9	% 46,9	% 1,8

A) Aşağıdaki ifadelerin doğru mu yanlış mı olduğunu D / Y harfleri ile belirtin.

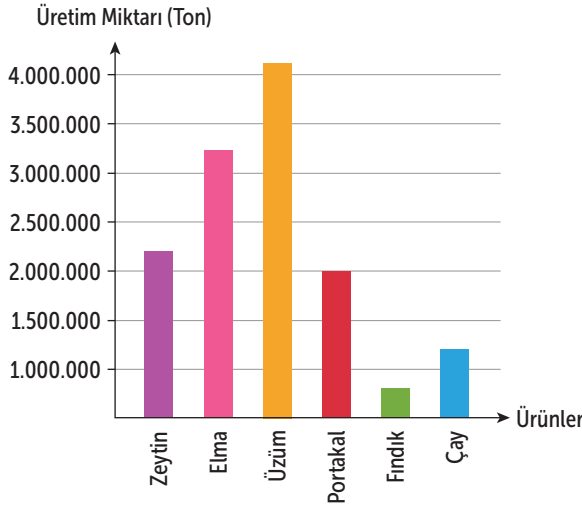
- Sanayideki tüketim hiçbir sene %47'nin altına düşmemiştir.
- Resmî dairelerdeki en fazla elektrik tüketimi 2012 yılında olmuştur.
- Hiçbir alanda, sanayideki kadar elektrik tüketimi olmamıştır.
- 2015 - 2016 yılları arasında ticaret alanında azalma olurken sanayi alanında artış olmuştur.
- Evlerdeki tüketim her sene bir önceki seneden az olmuştur.
- Ticaret alanındaki elektrik tüketimi her sene artmıştır.
- Resmî dairelerde 2013 yılından itibaren tüketim azalmıştır.
- Aydınlatmadaki elektrik tüketimi üç sene boyunca aynı kalmıştır.

B) Aşağıdaki görsellerden bu tablo ile ilgili olmayı işaretleyin.

1 ve 2. soruları aşağıdaki grafiğe göre cevaplayın.

Aşağıdaki grafikte, ülkemizde 2017 yılında bazı ürünlerin üretim miktarları ton cinsinden verilmiştir:

1. Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Üzüm üretimi, portakal üretiminin iki katından fazladır.
- B) Elma ve zeytin üretimi arasında 1 milyon tona yakın fark vardır.
- C) Fındık ve çay üretimi listede son sıralarda yer almaktadır.
- D) Üretim miktarı birbirine en yakın olanlar zeytin ve elmadır.

2. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Zeytin çaydan çok, portakaldan azdır.
- B) Çay fındıktan çok, elmadan azdır.
- C) Elma üzümünden az, zeytinden çoktur.
- D) Zeytin elmadan az, portakaldan çoktur.

3 ve 4. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayın.

Yasemin, proje çalışması kapsamında "meslek seçiminin önemi" konusunda araştırma yapmış, bulduklarını kendi fikirlerini de ekleyerek yazıya geçirmiştir. Yazısını bitirdikten sonra annesine göstermiş ve ondan eleştirmesini istemiştir. Annesi de ödevinin çok güzel, özenli bir çalışma olduğunu söyleyip Yasemin'i kutladıktan sonra birkaç fotoğrafla süslemesinin iyi olacağını belirtmiştir. Daha sonra Yasemin ve annesi internetten araştırarak bazı fotoğraflara ulaşmışlardır. Yasemin bu fotoğrafları da çalışmasına yerleştirdikten sonra öğretmenine teslim etmiştir.

3. Aşağıdakilerden hangisi bu metinde sözü edilen fotoğraflardan biri olamaz?

4. Aşağıdakilerden hangisinin Yasemin'in çalışmasında yer alma ihtimali diğerlerine göre daha uzaktır?

- A) Seçilen meslek, kişinin bütün geleceğini etkilediğinden iyi düşünülmelidir.
- B) Meslek seçiminde kişinin ilgi, yetenek ve beklentileri ön planda tutulmalıdır.
- C) Zamanla yeni meslek grupları ortaya çıksa da hep geçerli olan meslekler de vardır.
- D) Günümüzde yanlış mesleği tercih ettiği için mutsuz olan pek çok insan vardır.

FİİLDE OLUMLULUK - OLUMSUZLUK - SORU

OLUMLU FİİLLER

Eylemin gerçekleştiğini veya gerçekleşeceğini belirten fiillere **olumlu fiil** denir.

Sizi böyle sağlıklı gördüğüm için çok **sevindim**.
Bu hafta sonu arkadaşlarla sinemaya **gideceğiz**.

Haber Kipleri	Dilek Kipleri
aldı	almalı
almış	alsa
alıyor	ala
alacak	alsın
alır	

OLUMSUZ FİİLLER

Fiilin bildirdiği eylemin gerçekleşmediğini veya gerçekleşmeyeceğini belirten fiillere **olumsuz fiil** denir. "-me / -ma / -mez / -maz" olumsuzluk ekleri ile yapılır.

Tatile ne zaman çıkacaklarına karar **vermemişler**.
Gerekli izinleri almadan içeri **girmemelisiniz**.

Haber Kipleri	Dilek Kipleri
almadı	almamalı
almamış	almasa
almıyor	almaya
almayacak	almasın
almaz	

SORU FİİLLERİ

Eylemin yapılıp yapılmadığını veya ileride yapılıp yapılmayacağını öğrenmek için fiillere soru eki "mi" getirilir. Bu şekilde olumlu - soru fiilleri ve olumsuz - soru fiilleri oluşturulur.

Sana söylediğim işleri **yaptın mı?** (olumlu - soru)
Sana söylediğim işleri **yapmadın mı?** (olumsuz - soru)

Olumlu - Soru		Olumsuz - Soru	
Haber Kipleri	Dilek Kipleri	Haber Kipleri	Dilek Kipleri
aldı mı	almalı mı	almadı mı	almamalı mı
almış mı	alsa mı	almamış mı	almasa mı
alıyor mu	ala mı	almıyor mu	almaya mı
alacak mı	alsın mı	almayacak mı	almasın mı
alır mı		almaz mı	

EK FİİL (EK EYLEM)

İsim ve isim soylu sözcüklere eklenerek onların cümlede yüklem olmalarını sağlayan “-di, -miş, -se, -dir” eklerine ek fiil (ek eylem) ekleri denir.

- Bir sözcüğün ek fiil eki almadığını belirleyebilmek için sözcüğün cümlede “idi, imiş, ise” şeklinde söylenip söylenmediğine bakılmalıdır. Eğer sözcük bu şekillerde söylenebiliyorsa ek fiil eki almıştır.

Ek fiilin çekimi dört şekilde yapılır:

-Di'li Geçmiş Zamanı

İsim veya isim soylu sözcüklere, görülen geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle oluşturulur. Ek fiilin -di'li geçmiş zamanında sözü söyleyen kişi, o ismin bildirdiği durumun içinde yer almaktadır veya o durumun bulunduğunu gözlemlemiştir.

İsim kökü veya gövdesi + -di + kişi eki

Gidip gitmeme konusunda çok **kararsızdı**.

Masanın üstündeki kitapların bazıları **benimdi**.

Geçen günkü münazarada siz daha **başarıydınız**.

-Miş'li Geçmiş Zamanı

İsim veya isim soylu sözcüklere öğrenilen geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle oluşturulur. Ek fiilin -miş'li geçmiş zamanında sözü söyleyen kişi, o ismin bildirdiği durumu kendisi görmemiştir; başkasından duyarak aktarmaktadır.

İsim kök veya gövdesi + -miş + kişi eki

Akşama kadar ayakta durduğu için **yorgunmuş**.

Söylediklerine göre bu, çok keyifli bir **oyunmuş**.

O yıllarda yönetimin başında siz **varmışsınız**.

- Ek fiilin -miş'li geçmiş zamanı bazı durumlarda cümleye sonradan farkına varma veya bir durumla ilgili değerlendirilmede bulunma anlamı da katabilir.

Gömleğimin kolunda leke **varmış**. (sonradan farkına varma)

Koltuklar gerçekten çok **rahatmış**. (değerlendirme)

Geniş Zamanı

İsim veya isim soylu sözcüklere ek fiilin geniş zaman ekinin (-dir) getirilmesiyle oluşturulur. Ek fiilin geniş zamanında, o ismin bildirdiği durumun her zaman olduğu, bulunduğu anlamı vardır.

İsim kökü veya gövdesi + -dir

Bizim oralar şimdi çok sıkı **caktır**.

Gelişen İstanbul artık bir kültür **başkentidir**.

Bu modeller öncekilerden daha **farklıdır**.

- Ek fiilin geniş zaman eki “-dir”in söylenmediği durumlarda da cümlede geniş zaman anlamı hâkimdir.

Arkadaşım çok **dikkatli**. (dikkatlidir.)

Şartı

İsim veya isim soylu sözcüklere şart kipi ekinin (-se) getirilmesiyle oluşturulur. Ek fiilin şartını alan sözcükler cümlede yüklem göreviyle kullanılmaz. Asıl yargının şartını ifade edecek şekilde kullanılırlar.

İsim kökü veya gövdesi + -se + kişi eki

Çok **hastaysa** bugünkü çalışmalarına katılmayabilir.

Bahçe kapısı **açıksa** oradan içeri girebiliriz.

Uçakta hiç boş yer **yoksa** biz de otobüsle gideriz.

ANLAM BİLGİSİ (TEKRAR)

UYGULUYORUM I

Aşağıdaki metinlerde anlatılan olayların ilgili olduğu deyimlerin başına ✓ işareti koyun.

1

Göreve yeni başlayan Yakup, biraz acemi biraz da heyecanlı biri... Bir şey söylediğinizde, bir şey sorduğunuzda hemen heyecanlanıyor. Geçen gün müdür gelmişti, bir işle ilgili soru sordu. O işi Yakup hazırlamıştı. Onun bilgisayardan bakmak için Yakup'un başına toplandık. Zavalıcık öyle heyecanlandı ki ilk baştan ne sorulduğunu anlamadı, yanlış dosyaları açtı, konuşurken sesi titredi...

() Eli ayağı dolaşmak () Eli ayağı tutmamak () Eli ayağı titremek

2

Yaklaşık beş yıl önce ufak bir kafe açmıştı. İlk başlarda işleri çok iyiydi, kazancı yerindeydi. Oturduğu evin dışında kirada bir evi, bir de arabası vardı. Ancak bir süredir işleri iyi gitmiyordu. Kazancı masraflarına yetişmiyordu artık. Aldıklarının karşılığını ödeyemedi, piyasaya borcu birikmeye başladı. Tek çare, kiradaki evini satmaktı. Ne kadar istemese de evinin satılmasını kabullenmek zorunda kaldı.

() Gözden kaçırmak () Gözden geçirmek () Gözden çıkarmak

3

Şirketin sene sonu toplantısı geçen hafta yapıldı. Bütün bayilerin çalışanları katılacağı için bir otelin toplantı salonu kiralandı. Saat on bir gibi başladı toplantı ve yaklaşık beş saat sürdü. Bu süre içinde sadece iki kere mola verildi. Toplantı uzadıkça uzadı, uzadıkça uzadı. Allah'ım, ne zaman bitecek bu toplantı? Sadece ben değil, herkes aynı durumda. Uykulayanlar, telefonuyla oynayanlar, uzaklara dalıp gidenler...

() İçi bayılmak () İçi burkulmak () İçi daralmak

4

Arkadaşım Nazlı'yla okulun bahçesindeki banklardan birine oturmuş konuşuyorduk. O bana tatil planlarından söz etti, ben de ona birkaç tavsiyede bulundum. Bir süre sonra fark ettim ki bizim sınıftan Yasemin de yanımızdaki banka oturmuş. Güya elindeki telefona bakıyor, bizimle ilgilenmiyor. Ama ben çok iyi biliyorum ki amacı, fark ettirmeden bizim konuşmalarımızı dinlemek.

() Kulak kabartmak () Kulak asmak () Kulak kesilmek

5

Babaannem beni çok sever, bana çok düşkündür. Onun gözünde dünya bir yana ben bir yanayım. Geçenlerde bir şey oldu, babamın canını çok sıktım. Biliyorum, kabahatliydim. Babaannem de farkındaydı benim yanlış yaptığımı. Ama bana olan sevgisinden, düşkünlüğünden bir şey diyemedi. Sadece anlamlı bir bakış attı. Ben de anladım aslında beni ayıpladığını ama kötü bir şey demeye gönlünün razı olmadığını.

() Dili dönmek () Dili varmamak () Dili tutulmak